

Перспективним напрямом подальших досліджень бачиться вивчення політики забезпечення науково-технічної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Державне управління ресурсами та регулювання галузевих ринків: монографія / авт. кол. : В. І. Шарий, О. В. Черевко, Л. Я. Самойленко, А. О. Овчаренко; наук. керівн. і відпов. викон., д. держ. упр. В. І. Шарий. Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2022. 310 с.
2. Sharyi V. Ensuring mechanism of Ukraine's economic security / Khudolei V., Ponomarenko T. and other. Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine : [collective monograph] / in edition V . Khudolei, T. Ponomarenko. OKTAN PRINT s.r.o. 2019. Czech Republic. 496 p.

Панасюк Вікторія Іллівна

Кандидат економічних наук, доцент
кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної
економіки.

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID: 0000-0002-9141-0149

Поліщук Світлана Петрівна

Кандидат економічних наук, доцент кафедри
публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки.

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID: 0000-0001-6716-848X

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ В
УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

Державна політика забезпечення національних інтересів знаходиться під впливом глобальних викликів сучасності. Суттєве місце у побудові нового світового порядку належить військовому потенціалу держав як впливовій силі у формуванні міждержавних стосунків. Відомим є факт, що війна – це продовження політики, яку нав'язують країни-агресори насильницькими засобами. На жаль, історичний досвід та наша реальність свідчить, що не всі політичні протиріччя можливо вирішити мирними дипломатичними шляхами і поширеним явищем залишається ескалація збройних конфліктів. Україна, у своєму прагненні європейської та євроатлантичної інтеграції та бажанні долучитися до процесів глобалізації, не змогла уникнути силового вирішення

суперечностей з країною-агресором у міждержавних, релігійних, етнічних, економічних та інших питаннях.

Ми підтримуємо висловлювання Г. Ситника, який стверджує, що характерною рисою сучасності є вирішення конфліктних ситуацій із застосуванням засобів збройної боротьби. Основною з причин, що обумовлює можливість виникнення зовнішнього воєнного конфлікту, є зіткнення національних інтересів держав та протилежність цілей їхньої політики, в тому числі в глобальних масштабах [1].

На національну безпеку країн впливають процеси, які формують основні тенденції розвитку світової економіки та політики. Зміни міжнародного безпекового середовища стають більш динамічними і суперечливими, а вплив глобалізації трансформує міжнародну безпекову систему та змінює гравців на міжнародній політичній арені. Поряд з ослабленням базових міжнародних інститутів, які виявилися недостатню ефективними в регулюванні сучасних викликів і загроз, ключові позиції починають займати нові сили міжнародного впливу: об'єднання, організації та недержавні структури. Мова йде про наднаціональні та транснаціональні інституції за участі провідних держав світу, які є домінантами у глобальних економічних процесах та володіють ініціативою у вирішенні проблем міжнародної безпеки. Незаперечним є втручання транснаціональних корпорацій та фінансових груп у вирішенні ряду питань політичного та безпекового характеру на світовому рівні шляхом зростання їх впливу на економічний і суспільно-політичний розвиток держав [2].

Нині серед країн світу спостерігається фрагментація на декілька кластерів, що є каталізаторами формування нової системи міжнародних відносин, заснованої на новому поєднанні національних інтересів і ресурсів. Кожен кластер складається з центрів сили – найпотужніших держав – і їхніх геополітичних партнерів, пов'язаних цивілізаціями, залежністю ресурсів, транзитних маршрутів і ринків. Можна виділити склад окремих кластерів: група країн ЄС, Японія та США; Китай; РФ з підтримкою деяких пострадянських держав; Індія. Водночас є група держав, які не приєдналися до цих кластерів. Сучасний хід подій свідчить, що країни, які центральні держави не змогли залучити у свої кластери, опиняються в буферних зонах. Кластери формуються в умовах кризи та дефіциту ресурсів, тому політичні відносини, трудова міграція, товарообмін, рух технологій та інформаційний обмін між кластерами зведені до мінімуму. Відмічені кластери асоціюються з певними воєнно-політичними і політико-економічними блоками, зокрема країни з кластерів РФ, Китаю та Індії об'єднані ШОС і БРІКС. Існування двох організацій, які беруть участь в основних національних кластерних центрах Азійської частини Євразії, вказує на можливість формування між ними

неконфронтаційних відносин, на відміну від протистояння їх у відносинах з країнами кластеру США, Британії і ЄС. Саме ці кластери претендуватимуть на створення глобальної влади, а загострення протиборства між ними буде залежати від ефективності нових механізмів узгодження інтересів між кластерами [3]. Якщо механізми будуть забезпечувати неконфронтаційний розвиток різних кластерів, то буде сформована відносно стійка система міжнародних відносин, тоді країни із буферних зон будуть мати можливість реалізації власного транзитного потенціалу. Якщо таку систему не вдасться сформувати – неминучим стане посилення боротьби у буферних зонах з послідуєчим загостренням світових кризових процесів.

Аналізуючи тенденції у формуванні політико-економічних та воєнно-політичних блоків, у тому числі глобальної оцінки політичних наслідків російсько-української війни, відмітимо потребу створення нової системи міжнародних відносин, як визначальної для забезпечення національних інтересів в умовах глобальних викликів.

Існує нагальна потреба у створенні більш гнучких систем взаємодії безпеки, які зможуть швидко й ефективно реагувати на нові виклики. Нове співвідношення політичних сил порушили баланс інтересів у світі, змінили характер, масштаби та зміст попередніх викликів, загроз та ризиків.

До прикладу, у січні 2024 р. Служба державної безпеки Королівства Бельгія (VSSE) оприлюднила частину звіту про свою діяльність за останній рік, в якому зазначила, що донедавна бельгійський спецназ мав лише один абсолютний пріоритет – терористичну загрозу з боку прихильників джихадизму. Однак після повномасштабного вторгнення Росії в Україну ситуація різко змінилася і в Європі почалася нова хвиля Холодної війни. З метою захисту національних інтересів особливу увагу необхідно приділяти запобіганню, виявленню та недопущенню шпигунства, іноземного втручання, негласного впливу на процес прийняття політичних рішень, загострення соціальної напруги, підриву національної безпеки, довіри до виборчих систем та демократичних інститутів [4].

Як висновок відмітимо, що характерне для сучасної системи міжнародних відносин жорстке застосування сили, відвертий політичний тиск, економічні санкції в обхід встановлених процедур, фінансування виробництва біологічної зброї та інших розробок заборонених міжнародним правом, нехтування гуманітарного права свідчать про кризові глобальні зміни. Все це впливає на стан безпеки всіх держав світу. Основними їх ознаками є процеси руйнуванням відносин у багатьох сферах, відмова від дотримання сформованих правил поведінки, боротьба держав за самостійність у формуванні національної політики. Водночас, аналізуючи загальний фон становлення багатопольярного світу та тенденцію формування нової системи міжнародних відносин, можна

побачити, що в середньостроковій перспективі загострення глобальних проблем змусить країни шукати компроміси та перейти до формування багатопольярної системи з певним ступенем стабільності.

У довгостроковій перспективі рівень глобальної безпеки значною мірою залежатиме від ступеня конфлікту між полюсами (кластерами) у багатопольярній системі міжнародних відносин, оскільки вони змагатимуться за контроль над буферним геополітичним простором. Тому національна безпека вимагає від держав виваженої політики вирішення актуальних проблем, тобто чіткого визначення своїх інтересів, цілей і засобів їх досягнення. З огляду на це та агресію РФ, сьогодні перед Україною стоїть надважливе завдання вибороти можливість стати зрілим суб'єктом у новій системі міжнародних відносин за умов збереження своїх національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Ситник Г. Концептуальне осмислення факторів, які визначають національні інтереси у контексті глобальних тенденцій. *Виклики і загрози дестабілізації суспільно-політичної системи України: матеріали науково-практичного семінару* (Київ, 11 травня 2022 р.) / за ред. Г. П. Ситника, Л. М. Шипілової. Київ : Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2022. С. 5-14. URL: ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/1948/files/3fadf13a-c17f-46a4-b56f-e3b5f92ec3bd.pdf (дата звернення 20.03.2024)
2. Оцінки загроз глобального характеру розвідувальних органів іноземних держав, можливість їхнього використання для планування в сфері національної безпеки України. Центр безпекових досліджень “СЕНСС”. URL: <https://censs.org/otsinky-zahroz-hlobalnoho-kharakteru-rozviduvalnykh-orhaniv-inozemnykh-derzhav/> (дата звернення 21.03.2024).
3. Ситник Г. Політичні наслідки російсько-української війни: глобальний контекст. *Політичні наслідки війни російської федерації проти України та шляхи їх подолання: матеріали наук.-практ. семінару* (Київ, 26 трав. 2023 р.) / за ред. Г. П. Ситника, Л. М. Шипілової. Київ : Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2023. С. 5-10. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/273/files/4213dddc-7924-44b4-bd33-8077f584a981.pdf> (дата звернення 20.03.2024).
4. Служба державної безпеки Королівства Бельгія про зовнішні та внутрішні загрози національній безпеці. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/sluzhba-derzhavnoyi-bezpeky-korolivstva-belhiya-pro-zovnishni> (дата звернення 20.03.2024).